

12762:1-10.

ACC. N:R M.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Frans Mårtensson, Byggnadsingenjör*
 Härad: *Järnstad* Berättare: " " "
 Socken: *Ö. Nöbbelöv* Berättarens yrke: *f. d. bankkamrerare*
 Uppteckningsår: *1953* Född år *1877* i *Ö. Nöbbelöv*

Marknader och marknadspresor. s. 1-10. N. M. 45.

Skriv endast på denna sida

Bygdens marknader ACC. N:R M. 12762:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

N. M.
45
1

I min hemort besöktes marknader i Linnishamn, Lonesfors, Kivik och i enstaka fall även Ystad, Somelilla och Ljöbo. Kivik och Ljöbo voro dock de egentliga stormarknaderna och nöjesmarknaderna som höllas och fortfarande hållas en gång om året i juli månad.

Marknaderna i Linnishamn höllas första tisdagen i varje månad och kallades egentligen torgdagar. Men juni- och oktober marknader ansågos som stormarknader och voro mycket besökta. Det fanns inte en gård eller något hus i de närmaste sockarna runt staden där inte en eller flera av folket besökte dessa ^{två} marknader, i många fall alla gårdens folk. Vid dessa marknader var det en given regel att allt tjänstefolk skulle ha åtminstone eftermiddagen fri för marknadsbesök. Vid dessa marknader förekom rätt mycket kreaturs-handel och någon gång även hästaffärer, men

Marknader

ACC. N:R M. 12762:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

merst byte med sämre hästar. Nötkreaturen köp-
tes av ortens slaktare, men även riktiga kreaturs-
handlare infunno sig och gjorde affärer. Djuren
leddes till marknaden av gårdens dräng. Man
sökte vid sådana tillfälle kontakt med granngår-
darna där man visste att djur skulle säljas och
så kunde man uti från byarna vara flera i
sällskap i djurtransporterna vilket kändes bå-
de som nöje och äventyr av drängarna. Kun-
de man så lyckas att fort få sålt, blev mark-
nadsfriheten längre. Vanligen passade köparna
på djurförarna utanför staden och sågo ut
de bästa djuren och prujade priserna. Hade
då drängen av ägaren blivit tillsagd att begä-
ra 100 kr. för ett vanligt slaktdjur, eller 150 kr. för
en ko i kalospällning, röt slaktaren till på
ett cyniskt sätt, att: "Ett dj---a fullast och
dumt pris." Och försökte så lura av drängen

2

2)

Marknader

ACC. N:R M. 12762:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vilket pris han hade rätt att sälja för. Lyckades han så få veta detta, slutade han inte förrän han efter många otidigheter pressat ägaren på någon lön ytterligare.

På dessa stormarknader var det isynnerhet bygdens ungdom som infann sig, och då knöts mången gång bekantskaper. Från vilka sedan följde förlofning och bröllop. Skot kväll, sedan bonadrängarna förfriskat sig på Bierkrogen och sedan ute på gatorna funnit passagen frång vid möte med stadens gesäller och en utmanande blick och ett hett ord värlats gjordes saken upp med blydaggar ute i stadens parker eller också ute på Sandavägen. Därje part hade då vanligen slunit ^{upp} innan kring någon av sina mura framstående kämpar och det var inte alltid stadens gesäller behölls valplatsen.

En och annan backurdyrkare fick vid sådana

Marknader

ACC. N:R **M. 12762:4**

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lillfållen stannar över i stadens finka. På oktobermarknaden skulle vanligen husmördrarna göra sina uppköp av grönsaker för vinterbehovet, såsom vitkål, morötter, rödbetor, fruktmarkor, potjotök och linjan m. m. Potjotöken saltades i krukor. Vid dessa marknader var det en klockhyssare, som hette Ellersson, som brukade göra mycket affärer. Tattare kommo aldrig till dessa marknader.

Friviksmarknad.

Friviksmarknad som pågått sedan 400 år tillbaka har naturligtvis som allt annat skiftat karaktär med åren. Min far har berättat att i hans ungdom, för omkring 100 år sedan, då fjädersvagnar ej var i allmänt bruk, att utrustningen för en Friviksmarknadsresa påbörjades några dagar innan marknaden. Man åkte dit i hästvagnen vilken med sina långa spolarhjärlor, gav en viss fjädring.

Marknader

ACC. N:R M. 12762:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5) Träns över häckarna lades åkbräder, som också svik-
lade något. Så mestogs mycket hö i vagnen som
foder åt ~~de~~ hästarna och oxarna som medförts
för försäljning. Vagnen skulle göras ren och smörjes
renast dagen före marknaden. I bör i gården bad
berber med att göra i ordning resekarlen, som bestod
av groft bröd, smör, ost, fläsk, torikat färskött och pann-
kaka, en kagge svagdricka och i många fall ett
par slop brännvin. Smöret förvarades i fräskar, som
kunde rymma ett par skålpund. Askarna lades
ner under höet, för att inte smöret skulle smälta
i solvärmen, likaså drickakaggen för att hålla sig
sval. Karlen, som skulle leda skutarna till mark-
naden, skickades i väg på e. m. före marknaden.
Vägen dit från vår hemmaby var 2.5 mil lång.
Hälskjulen med övrigt gårdsfolk, gav sig i
väg på kvällen. Under nattsresan lurades de å-
kande om att sova i höet. Till Rörum kom ^{man} något

Marknader

ACC. N:R M. 12762:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6

över midnatt. Då var mer än halva vägen överköd.
Här skulle skivaren inväntas, om inte han redan
var framme, och så skulle hästar och vagnar vakt-
nas och utfodras, och folket själva smaka på
den medförda matfäcken, och alltid var det fler
hemmaboar som körde i tag och så åts i sällskap.
Efter en stunds vila i Rörum fanns gästgivar-
gård och där övernattade, åts och drucko en
del folk, men det var i såfall mera storbönder
och folk som lyckte om starkvaror och kortspel
som hölls till där. Efter någon stunds vila, var
man så färdig att börja resan ^{igen} för att kunna vara
på marknadsplatsen vid 6-7 tiden då ny ut-
fodring skedde innan köpenskapen med vis-
ning av djuren började. Som hästhandlare
uppträdde mycket danskar, klädda i vita rockar,
men även svenska sådana. Dansarna voro fria
och humoristiska i sitt uppträdande. Svenskar-
na

Sparknader

ACC. N:R M. 12762:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

däremot, mera barska och höjdragna. Vid möns-
tring med hästarna, samlades alltid många ny-
fikna omkring, varvid en del försökte mäkla,
och då haglade glosser och kvickheter, den som
kom med bästa kvickheterna, fick skrattarna
på sin sida. Efter ett köps avslutande skulle
säljaren bjuda på vänner och den som ansågs
ha varit den bästa mäklaren. Trakteringen be-
stod i en eller flera omgångar bier i serverings-
fältet. De rejälare hästköpen voro vanligen slut
vid middagstiden, men då började fatare komma
i gång med bytte av sina eländiga krakar och det
kunde i bländ arfa sig till riktiga skådespel, men
ej av det bättre slaget. Oxarna köptes vanligen
av godsägare, som själva hade brännerier vid
sina gårdar, där oxarna göddades med drank
för att sedan slaktas. Det sågs mycket på mark-
naden och på hemfärden därifrån på kvällarna.

Marknader

ACC. N:R M.

12762:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8

förekom kappkörning, och var det någon som
man hade en mögel i ögat till så kunde det hän-
da att han blev körd i landsvägsdiktet, och fick
klara sig upp igen bäst han själv kunde.

Befälet över ordningsmakten på marknaden
fördes i den gamla tiden av en kronolänsmann
som hette Pontan, stovuxen och myndig i sitt
uppträdande och mycket respekterad. Blant
mera bemärkta fattaresläkten som besökte mark-
naden var "Svartfjesskrarna". Hovdingen hette

Petter och var vida känd för sina bravader och
hade suttit mycket i fängelse. Det har berättat-
ats att då Pontan på nytt fick se Petter på
marknaden på hans gammeldagar, utbrast
Pontan i sin myndiga ton: "Lever du
ännu Petter?" Farvid Petter i ödmjuk och
gnällig ton svarade: "Ja, med kommissa-
rens snädiga tillåtelse."

Marknader

ACC. N:R M. 12762:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Livet på Gjöbo marknad var i stort sett det samma som på Rivik.

För omkring en 80 år sedan då det blev allmänt med fjäddervagnar och lättare åkvarmar börja man inte starta marknadsfärden för än vid 4 à 5 tiden marknadsdagens morgon. Sedan bilarna kommit till användning åker man i många fall till marknaden först på e. m. Många äldre personer ville inte åka bil. Det skulle vara på det gamla viset, med hälskjuter. Man njöt av den friska morgonluften. Det var mera spänning i en sådan färd. Man njöt mera av de vörlande naturcenerierna tyckte man det gick för fort med bil.

Av de härnämnda marknaderna var det Rivik som drog mest. Den marknaden hade liksom viss glans och gloria över sig. Kanske till en del för sitt vackra läge och

Marknader

ACC. N:R M.

12762:10.

de vackra omgivningarna.

I ett halvt är efter marknaden såla man om
densamma, om allt vad man där upplevat,
och ett halvt är före marknaden börja man
planera om färden dit.

Barnen i familjerna, fingo från tidiga år,
där de voro flera, luras om att följa med.

Tjänstefolket däremot i mera undantagsfall.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10.